

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

тема:

НАСТІННА ІНСТАЛЯЦІЯ З ДЕРЕВИНИ
«ТАЄМНИЦЯ»

Галузь знань : 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Спеціалізація : «Художня обробка деревини»

Освітня програма: «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»

ДПДМ. 020090.20.14.ПЗ

Виконав студент 4 курсу групи ДМ-20-1
Шифр

Підпис

Павло СЛОВИЦЬКИЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник викладач

Підпис

Сергій ДУБОВИК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

Підпис

Оксана ПЯСТУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Підпис

Ірина АНДРОЩУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

«21» 06 2024 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ГПФ
Кафедра МПО і ДМ
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Галузь знань 02. Культура і мистецтво
Спеціальність 023. 04. Дм. Р.
Спеціалізація художня обробка деревини
Освітня програма Дм. Р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри МПО і ДМ
Світлана Ігорівна
"16" лютого 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ)

Слободський Павло Володимирович

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1. Тема проекту(роботи) Керемикова інсталяція з дерева "Тавмише"

керівник проекту(роботи) Дубовик Сергій Володимирович

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від "15" лютого 2024 р. № 8

2. Строк подання студентом проекту(роботи) на кафедру 20.06.2024

3. Вихідні дані до проекту(роботи) Художній твір, постимпа інсталяція з дерева "Тавмише"

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ

Розділ 1. Теоретичні аспекти обробки деревини

Розділ 2. Художньо-композиційна технічно-

математична особливості виконання

постимпактальної інсталяції з дерева "Тавмише"

Висновок. Керемикова інсталяція з дерева, доданок

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів дипломного проекту(роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Нормокопіювання	Лястук О.В.		
Анотація	Герніченко І.І.		

7. Дата видачі завдання 16.02.2024р

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів (розділів) дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту(роботи)	Примітка
1. Затвердження теми	15.02.2024р	виконано
2. Збір матеріалів до розр. частини	01.03.2024р	виконано
3. Написання 1 розділу	26.04.2024р	виконано
підрозділ 1.1	19.04.2024р	виконано
підрозділ 1.2	26.04.2024р	виконано
4. Затвердження роботи з матеріалом	24.05.2024р	виконано
5. Написання розділу 2	24.05.2024р	виконано
підрозділ 2.1	03.05.2024р	виконано
підрозділ 2.2	10.05.2024р	виконано
підрозділ 2.3	14.05.2024р	виконано
підрозділ 2.4	24.05.2024р	виконано
6. Складання чернетки зрешення	24.05.2024р	виконано
7. Попередній захист	31.05.2024р	виконано
8. Коректура	12.05.2024р	виконано
9. Перевірка на тиші	13.05.2024р	виконано
10. Рецензувальне квал. робіт	19.05.2024р	виконано

Студент

Підпис

Слобізовий П.Р.
Ініціали, прізвище

Керівник проекту(роботи)

Підпис

Рудобієв С.В.
Ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Тема дипломного проєкту: Настінна інсталяція з деревини «Таємниця»

Автор: Павло СЛОВІЦЬКИЙ

Керівник: ст. викладач Сергій ДУБОВИК

Обсяг пояснювальної записки: 55 с.; обсяг додатків: 6 с.

Ключові слова: обробка деревини, трипільська культура, деревина, інсталяція, різьблення, «Таємниця».

Дипломний проєкт виконувалася з урахуванням особливостей обраної техніки та використовуваних матеріалів. Текстова частина дипломного проєкту складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання та додатків.

У першому розділі досліджено історію розвитку художньої обробки деревини; описано художньо-технологічні особливості художньої обробки деревини.

У другому розділі було обґрунтовано тему настінної інсталяції з деревини «Таємниця», виконана композиційна характеристика та естетична оцінка твору, описана технологічна послідовність виконання художнього виробу. Також було схарактеризовано матеріали та проведена калькуляція витрат для створення настінної інсталяції з деревини.

Зроблено висновки щодо художньо-композиційних та технологічно-матеріалознавчих особливостей створення настінних інсталяцій, підведено підсумки щодо поставленої на початку роботи мети та виконання поставлених завдань.

Представлено список джерел посилання. Текстова частина підсилюється ілюстративним матеріалом, який винесено в додатки.

21.06.2024р.

(Словіцький П.Р.)

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП.....	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ.....	8
1.1 Художня обробка деревини – історичний аналіз.....	8
1.2 Художньо-технологічні особливості художньої обробки деревини.....	15
2 ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ТЕХНОЛОГО-МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ХУДОЖНЬОГО ВИРОБУ.....	19
2.1 Обґрунтування теми настінної інсталяції з деревини «Таємниця».....	19
2.2. Композиційна характеристика та естетична оцінка виконаного художнього виробу.....	24
2.3 Характеристика матеріалів та калькуляція витрат для створення настінної інсталяції.....	26
2.4 Технологічна послідовність виконання художнього виробу.....	30
ВИСНОВОК.....	46
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ.....	48
Додаток А Ескіз роботи.....	50
Додаток Б Проект постера.....	54
Додаток В Готова настінна інсталяція з деревини «Таємниця».....	55

ВСТУП

У сучасному мистецтві настінні інсталяції стали одним із найпопулярніших видів художньої практики. Їх універсальність, просторова виразність та можливість безпосереднього діалогу з глядачем роблять їх привабливими для митців та публіки. Настінні інсталяції дозволяють дослідити нові форми художнього вираження. Аналізуючи їх естетичні та концептуальні особливості, можна прийти до висновку, що вони відіграють важливу роль у сучасному мистецтві.

У свою чергу матеріал використаний для виконання роботи не менш важливий, так як історія обробки деревини є фундаментом, від якого ми відштовхуємось у шляху від створення перших виробів з деревини, до настінних інсталяцій, виконаних у цьому матеріалі.

За результатами аналізу літературних джерел мистецького спрямування встановлено, що найпоширенішими варіантами інсталяцій є настінні варіанти. На їх основі майстрами з художньої обробки деревини втілюються цікаві сюжети та реалізуються різні техніки різьблення, які ще не достатньо вивчені та представлені у наукових джерелах й потребують інтеграції у сучасне декоративне мистецтво.

Отже, актуальність, недостатнє теоретичне та практичне висвітлення технік різьблення на деревині, наявність власного практичного досвіду зумовили вибір теми дипломного проектування – «Настінна інсталяція з деревини «Таємниця»», у межах якої було визначено об'єкт та предмет, мету та завдання дослідження.

Об'єктом дослідження дипломного проекту є історія та техніки художньої обробки деревини як виду декоративно-прикладного мистецтва.

Предметом дослідження є художньо-композиційні та технологічно-матеріалознавчі особливості виконання настінної інсталяції з деревини «Таємниця».

Мета дослідження – охарактеризувати художньо-композиційні та технологічно-матеріалознавчі особливості і виготовити й презентувати на постері

настінну ілюстрацію з деревини «Гаємниця» відповідно до обґрунтованої технологічної послідовності.

Згідно з метою дослідження визначено завдання дипломного проєкту:

- дослідити історію розвитку художньої обробки деревини як виду декоративно-прикладного мистецтва;
- охарактеризувати художньо-технологічні особливості виконання настінних інсталяцій техніками художньої обробки деревини;
- обґрунтувати ідею та художньо-образний зміст теми настінної інсталяції з деревини «Гаємниця»;
- підібрати та охарактеризувати матеріали, виконати калькуляцію витрат на виготовлення настінної інсталяції з деревини «Гаємниця»;
- обґрунтувати технологічну послідовність виконання настінної інсталяції з деревини «Гаємниця» та виготовити її;
- охарактеризувати композиційні особливості виконаної настінної інсталяції з деревини «Гаємниця», дати їй естетичну оцінку та виготовити постер.

Пояснювальна записка до дипломного проєкту складається з двох розділів, вступу, висновків та списку використаних джерел.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ

1.1 Художня обробка деревини – історичний аналіз

Художня обробка дерева — найдавніший вид декоративно-прикладного мистецтва, виготовлення оригінальних виробів з дерева різноманітного функціонального призначення. За формотворчими техніками художнє деревообробництво поділяється на відповідні галузі: бондарство, деревообробне токарство, столярство та декоративне різьблення [1].

Для прикрашання найперших виробів з деревини використовували поєднання: крапок; штрихів; кіл; зигзагоподібних ліній; хвилястих ліній. Таке впорядковане поєднання певних елементів утворювало орнамент. З'явилися стилізовані зображення навколишнього світу: хрест – це птиця в польоті; зигзагоподібна лінія – це змія; коло – сонце; свастика – річний та добовий рух сонця; штрихи – дощ; пряма горизонтальна лінія – земля, небо; ромб – земля; квадрат, прямокутник – поля; трикутник – триєдність [1].

Деякі з них мали різьблене та розписне оздоблення, а також гарну структурну форму. Плоске, рельєфне, контр-рельєфне, ажурне та кругле різьблення вже у ті далекі часи використовували тогочасні майстри. На початку осередки деревообробних ремесло розташовувалися у важкодоступних населених пунктах у лісистій місцевості.

У часи стародавнього Єгипту були створені всі основні види меблів, інструментів; винайдені техник, що зі змінами та все ж дійшли до наших часів. Для оздоблення виробів з деревини часто використовували фарби: червону, жовту, чорну, коричневу, блакитну, зелену, білу. Елементами орнаменту були: сонячний диск, жук-скарабей, змія, шуліка, лотос, пальма, папірус тощо. У якості декору застосовували: кольорові фаянсові вставки, інкрустацію слоновою кісткою, інкрустацію коштовним камінням, точені деталі. Мотиви

символізували силу, владу тощо [2].

У стародавній Греції інструменти якими користувались майстри були удосконалені. Також була винайдена техніка шпону. Частішим стало інкрустування предметів, інкрустували коштовностями та слоновою кісткою. Елементами орнаменту слугували: листок аканту, квітка лотосу, меандр.

Візантійське декоративно–ужиткове мистецтво було підпорядковане християнській ідеології та церковними обрядами. Для декорування виробів з деревини використовували: кольоровий розпис, різьблення, позолоту, вставки зі слонової кістки, інкрустацію смальтою, інкрустацію коштовним камінням. Характерними мотивами виступали: монограма Христа, голуб, баранець, павич. Рослинний орнамент: виноградне гроно, колосок пшениці, лавровий вінок, пальмовий листок тощо.

Вироби декоративно–ужиткового мистецтва романського стилю вирізняються простотою надзвичайною міцністю та невігядливістю. Характерним декоруванням було застосування кованих накладок, рядків зі цвяхів, застосування кольорових розписних орнаментів [2].

Щодо обробки деревини на етнічних українських теренах, то вона розвивалась ще у дохристиянські часи (дерев'яні ідоли) Київської Русі, а з прийняттям християнства набула іншого сакрального змісту (різьблені іконостаси).

Деякі предмети домашнього інвентарю, сільськогосподарського реманенту виготовлялися самими селяни. Більш складні деталі замовляли у місцевих майстрів. Згодом деревообробні промисли відокремилися від сільського господарства. Характерною рисою була спеціалізація на виробництві міського та дрібного бондарного посуду, ложок та іншого. Однак селяни не полишали хліборобства, для багатьох з них заняття ремеслом залишалося допоміжною галуззю в осінньо-зимовий період. Теслярі, бондарі, столярі виготовляли і вивозили на ярмарки знаряддя праці, засоби транспорту, меблі, хатне начиння, оздоблене різьбленням та розписом.

Народні майстри XIV–XV ст. успадкували і розвинули традиційні

прийоми деревообробництва Київської Русі. До рідкісних пам'яток різьблення XV ст. належать ручні двораменні хрести, оздоблені орнаментальними мотивами, написами і мініатюрами: «Розп'яття», «Зняття з хреста», «Омивання ніг», «Причастя» тощо. З XVI ст. походять ікони, частина яких орнаментована різьбленням. В орнаmentaції переважали хвилясті, прямі, скісні та перехресні лінії-жолобки. Ікони, декоровані рослинними мотивами, мають аналогії серед давніх книжкових мініатюр та гравюр. Творча праця народних майстрів-деревообробників застосовувалась у багатьох сферах [3].

Історія деревообробництва налічує тисячолітню спадщину, яка охоплює широкий спектр технік, стилів та культур. Вона починається в давні часи, коли люди вперше освоювали дерево як матеріал для творчості та побутових потреб. Перші вироби з різьблення деревини, датовані до доісторичних епох, були простими інструментами, посудинами, та прикрасами. Набуті техніки та технології передавалися наступним поколінням.

Теслі і будівельники одночасно володіли різноманітними способами обробки деревини. Теслі Наддніпрянщини, Поділля та Прикарпаття виробляли й формували дерев'яні вироби практичного призначення – вози, сани, коромисла тощо. Вони також створювали меблі та предмети побуту, зокрема лави, скрині, столи, стільці, полиці, святині, які виготовлялися на замовлення.

У київському та львівському історичних музеях зберігаються різьблені дерев'яні пам'ятки сільського транспорту, які існують і сьогодні, наприклад, чумацькі вози. У XII–XIII століттях народний побут включав використання керамічного та дерев'яного посуду, такого як миски, тарілки, салатниці, ступи, сільнички, бочки тощо. Ці вироби зазвичай продавали бондарі з Подніпров'я, Слобожанщини та Поділля. Особливо цікавими були миски косарів для замісу тіста – яндови та ковганки. Вони були незмінно сферичними та мали два або чотири виступи (ручки), подібні до вушок для підвішування та транспортування. Чаші були гарно прикрашені зовні, а дизайн здавався чітким, коли їх підвішували догори дном або виставляли на полицю. З середини ці

миски найчастіше розписували фарбами. Дотепер таких виробів збереглося дуже мало. У Рівненському краєзнавчому музеї є велика дерев'яна миска-корець XII ст., ручку якої оздоблено скісними лініями плоского різьблення; у Чернігівському історичному музеї – миска-корець XIII ст., ручку якої прикрашено великою розеткою, виконаною виїмчастим різьбленням. Так само оздоблено й дерев'яні посудини для каші та солі.

У XII–XIII ст. набуло поширення ажурне різьблення церковних іконостасів та інших предметів культового призначення. Кіоти, аналої, свічники, ручні хрести, панікадила, скриньки виробляли переважно монастирські майстри та сільські деревообробники. Ручні та напрестольні хрести виготовляли з місцевих порід дерева, іноді з кипарису. Їх прикрашали плоским різьбленням геометричних мотивів і фігурних зображень [3].

Зопрацьованих матеріалів стало відомо, що у XIX столітті провідними центрами деревообробних промислів стали Подніпров'я, Полісся, Поділля та Карпати. У цих районах ремісники прикрашали дерев'яні архітектурні елементи прийомами профілювання та площинного різьблення. Вони також виготовляли транспортні засоби та знаряддя праці, прикрашені різьбленням або розписом, які потім продавали на ярмарках. Крім того, ремісники виготовляли предмети повсякденного вжитку, такі як тарілки та інші товари, які користувалися великим попитом.

У деяких селах Західного Полісся дахи часто завершувалися «шпилями». Фігурки робили у вигляді сонечка, півника, коника. Ці фігурні зображення мають давню історію, можливо, сягаючи язичницьких часів. «Після цього ці причини отримали магічну силу – відганяли від дому все погане». У XVIII–XIX ст. на Гуцульщині ажурним і круглим різьбленням декорували іконостаси, свічники; контурним – ікони, скрині, сволоки, токарний та бондарський посуд.

У гуцульських селах тоді працювали десятки талановитих майстрів з художньої обробки деревини. Однак лише в другій половині XIX ст., з початком творчості династії Шкрібляків з Яворова Косівського району, у традиційному художньому деревообробництві сталися важливі зміни. Юрій

Шкрібляк (1822–1885 рр.) вважається засновником сучасної школи художнього деревообробництва. Початкові навички отримав у батька-бондаря. Згодом самостійно опанував токарство, різьблення і випалювання. Гладку поверхню геометричних мотивів орнаменту на тарілках, баклагах, коробках, пляшках він поєднував з «кільчатим письмом», досягаючи фактурного контрасту і тим самим значно посилював декоративну виразність.

Також на Гуцульщині майстри розробили оздоблення виробів різнокольоровим бісером – «кораликами» або – інкрустацією деревом з доповненням оздоблення бісером, металом і перламутром.

Характерною рисою бойківської архітектури є наявність піддашків, які прибудовувалися перед фасадною стіною хати. Ці масивні конструкції з одвірками, що звужувалися і заокруглювалися догори, не лише захищали вхідні двері від негоди, але й слугували справжньою окрасою. Різьблення, яким оздоблювали нижню частину одвірків, підкреслювало красу та неповторність бойківської хати. Орнаментальні смуги, витончено виведені майстерними руками, надавали споруді затишку та автентичності. Чарівної легкості та привабливості бойківським хатам додавали профільовані стовпи, що підтримували піддашок.

Майстерність бойківських різьбярів не обмежувалася лише фасадами хат. Вони оздоблювали гравірувальним різьбленням меблі, посуд та інші господарські речі, створюючи чіткі та лаконічні геометричні орнаменти. Використання обмеженої кількості елементів та мотивів – кліні, «кривулі», ромби, очка, розети – підкреслювало стриманість та елегантність бойківського різьблення.

На Лемківщині наприкінці XIX – початку XX ст. набуло поширення кругле, рельєфне та ажурне різьблення. Лемківські різьбярі, крім малої скульптури, виготовляли посуд, попільнички, рамочки, палиці, іграшки, прикрашаючи їх рельєфними орнаментами у вигляді листя калини, каштана, клена, соняшника тощо.

На початку XX ст. і в наступні десятиріччя художня обробка деревини на Україні залишалася на високому рівні передусім у регіонах, багатих на ліс, де

збереглися давні традиції деревообробництва. У цей період працювали майстри-одноосібники, які виготовляли ложки, дерев'яний посуд, скрині та інші побутові речі, необхідні в господарстві. Особливим попитом користувалися скрині [3].

На Полтавщині вози прикрашали мальовничим квітковим орнаментом, їх різьбили, а на Поділлі – оздоблювали витонченими ажурними металевими бляхами. Однак трагічна подія – примусова колективізація, що призвела до передачі коней у колективну власність, стала руйнівним ударом для традиційного візничого ремесла. Внаслідок цього виробництво возів у таких відомих осередках, як Лохвиця, Гайсин, Поташень та інших, відчутно занепало. Виготовлення культових різьблених предметів повністю припинилося, а іконостасні майстерні, де створювалися ці шедеври, були змушені закритися.

У 30-х роках ХХ ст. набули поширення деревообробні промислові артілі. На меблевих фабриках України створювалися різьбярські цехи, де декорували продукцію. Після Другої світової війни відновили діяльність деревообробні артілі. Ці артілі виготовляли шкатулки, скриньки, декоративні тарілки, баклаги, бочечки, обкладинки для альбомів, топірці, свічники, жіночі прикраси та інші вироби з використанням токарних та столярних технік. Поверхня цих виробів щедро, а іноді й суцільно, вкрита різьбленим орнаментом симетричної будови з чітко виділеним центром. Витонченість та філігранність геометричної «сухої різьби» надає предметам декоративності та святковості. Для більшої пластичної вишуканості й мальовничості геометричну різьбу підсилюють, збагачують інкрустацією цінними породами деревини, мідним дротом, перламутром і бісером.

У Чернівецькій області виготовляють предмети з деревини техніками виточування, столярства, різьблення, оздоблюючи їх при цьому переважно розписом, інкрустацією та геометричною різьбою.

На Закарпатті створюють декоративні вироби з плоскою рельєфною та об'ємною різьбою. У 60-х–70-х роках ХХ ст. художні вироби з деревини на Гуцульщині зазнали помітних змін: оновилися форма, декор став стриманішим.

Різьблений та інкрустований орнамент уже не заповнював форми. Залишалися вільні від декору площини, що виявляло природну красу деревини, полегшувало сприйняття твору. Значно розширився асортимент бондарського посуду. З відкриттям храмів відновлювалось виготовлення з деревини традиційних церковних атрибутів.

На Львівщині в художній обробці деревини успішно розвиваються традиції різних шкіл і регіонів. Тут особливо популярні об'ємне різьблені, анімалістичні скульптурки. Побутові речі – коробочки, хлібниці, цукерниці, ложки, вази, шкатулки, «скрині», декоративні тарелі й маленькі сувенірні тарілки виконують найрізноманітнішими формотворчими й оздоблювальними техніками.

Широкий технічний діапазон майстерності показують різьбярі Львівщини, де впроваджено випуск дитячих іграшок на зразок колись широко відомих «яворівських» коників, пташок, метеликів, свищиків, їх окремі частини виточують, вирізують і розписують орнаментальними мотивами розеток, зірочок, «вербичок» яскравими аніліновими фарбами.

На Поділлі, у Вінницькій, Хмельницькій і Тернопільській областях виготовляють твори дрібної пластики, декоративно-ужиткові вироби, хатні прикраси тощо. Кращі художні твори з деревини центральних областей України (Полтавської, Кіровоградської, Черкаської) мають традиційну утилітарну форму, декоровані виїмчастою різьбою та розписом [3].

Отже, історія художньої обробки деревини налічує тисячолітню спадщину, яка охоплює широкий спектр технік та стилістичних відмінностей. Вона сягає корінням у доісторичні часи, коли люди вперше освоїли дерево як матеріал для творчості й побутових потреб. З часом розвивалися нові техніки та стилі, з'являлися нові матеріали та інструменти, що дозволило створювати більш складні та вишукані вироби з деревини.

Варто відзначити, що в Україні художня обробка деревини завжди відігравала важливу роль у народній культурі. Майстри виготовляли предмети побуту, транспортні засоби, знаряддя праці, меблі, іграшки, твори декоративно-прикладного мистецтва. Сучасні українські майстри продовжують традиції

своїх предків, використовуючи як давні, так і нові техніки. Їхні роботи виставляються на виставках, продаються в магазинах та галереях, а також використовуються для оздоблення будинків та громадських місць. Тому художня обробка деревини є мистецтвом, яке відображає красу та багатство української культури.

1.2 Художньо-технологічні особливості обробки деревини

Художня обробка деревини – найдавніший вид декоративно-ужиткового мистецтва, виготовлення оригінальних виробів різноманітного функціонального призначення з деревини.

Різновидами художньої обробки деревини є: розпис деревини; випалювання; випилювання; інкрустація соломкою, бісером, шпоном, перламутром, металом тощо; токарна обробка; контурне різьблення; геометричне різьблення; рельєфне різьблення; об'ємне (скульптурне) різьблення [2].

Художнє різьблення це– вид декоративно-ужиткового мистецтва; оздоблення виробів із дерева, кості, каменю, пластмаси різьбленими орнаментними або сюжетними зображеннями [3].

Існує п'ять основних видів різьблення, кожен з яких має свої особливості та красу: плоско-виїмчасте, плоско-рельєфне, рельєфне, плоско-прорізне та об'ємно-скульптурне.

Плоско-виїмчасте різьблення: цей найдавніший вид різьблення характеризується поглибленими візерунками, що утворюють мальовничі орнаменти на поверхні деревини.

Плоско-рельєфне різьблення: тут глибина візерунку варіюється, створюючи ефект об'ємності та підкреслюючи красу різьблених форм.

Рельєфне різьблення: зображення у цьому виді різьби виступають над

площиною, додаючи виробам динаміки та реалістичності.

Плоско-прорізне різьблення: цей вид різьблення ґрунтується на прорізуванні візерунків наскрізь, що дає можливість створювати витончені та ажурні шедеври.

Об'ємно-скульптурне різьблення: тут майстер перетворює деревину на справжні скульптурні твори, надаючи їм тривимірну форму та емоційну виразність.

Різьблення по дереву – це не лише естетична насолода, але й свідчення багатовікової народної традиції. Вироби, створені руками майстрів-різьбярів, наповнюють побут теплом та автентичною красою, а також дають можливість торкнутися глибин української культури.

У роботі в матеріалі для виконання дипломного проєкту передбачається використати окремі з розглянутих видів, а саме:

Плоско-виїмчасте різьблення, що характеризується поглибленими виїмками і тлом одного рівня на поверхні деревини. Цей вид різьблення вважається достатньо простим в виконанні. Контурне різьблення з точки зору складності виконання вважається найпростішим. Це один з найдавніших видів різьблення. Його форма – плоска поверхня, а малюнок утворює різноманітної форми заглиблення-виїмки (геометрична і контурна різьба). Техніка контурного різьблення ґрунтується на вибиранні в дощці контурного поглиблення у вигляді клину. Матеріал для контурного різьблення не має великого значення, тому що поверхня майбутнього виробу тонується.

Плоско-виїмчаста різьба по дереву виконується найпростішими інструментами - ножем, стамескою, сокирою. Візерунок виконується у вигляді заглиблень відносно основного плоского фону[4]. Це різьба з маленьким умовним рельєфом, розташована на одній площині на рівні поверхні, на якій вирізають візерунок. Цей вид різьблення часто використовується для оздоблення меблів та інших предметів інтер'єру.

Рельєфне різьблення – це вирізане на деревині зображення випукле відносно тла і повністю оброблене по всій поверхні. Це різьба, де зображення є випуклим по відношенню до фону. Рельєфне різьблення широко

використовують в оздобленні меблів, фронтонів будинків. У свою чергу воно поділяється на кілька видів:

- барельєфне – різьблення з низьким рельєфом, який не перевищує середини об'єму зображуваних елементів;

- горельєфне – різьблення з високим рельєфом, який перевищує середину об'єму зображення;

- ажурно-рельєфне – різьблення з високим рельєфним зображенням, доведеним до об'єму з частково або повністю видаленим тлом; контр-рельєфне різьблення зі зворотнім рельєфним зображенням у глибині деревини з чітко вираженим рельєфним контуром по периметру зображення [5].

Настінна інсталяція – це художній твір, який розміщується на стіні та складається з різних елементів, таких як предмети, матеріали, зображення, світло, звук тощо. Настінні інсталяції можуть бути як двовимірними, так і тривимірними, і часто вони поєднують в собі різні художні техніки.

Історія настінних інсталяцій сягає корінням у прадавні часи. Ще в печерному живописі люди використовували стіни як полотно для створення художніх творів. Згодом настінні інсталяції стали використовуватися в різних культурах для релігійних цілей, для декорування інтер'єрів та для самовираження.

В епоху Відродження настінні інсталяції часто використовувалися для створення фресок та гобеленів. Ці монументальні твори мистецтва прикрашали стіни церков, палаців та інших громадських будівель.

У XIX столітті настінні інсталяції стали більш експериментальними. Художники почали використовувати нові матеріали та техніки, а також досліджувати нові теми та ідеї.

У XX столітті настінні інсталяції стали одним із найпопулярніших видів сучасного мистецтва. Художники використовували їх для вираження широкого спектру ідей, від політичних та соціальних коментарів до особистих переживань та естетичних досліджень.

Отже, різьблення – це один з найпоширеніших видів художньої обробки

деревини, багатий і різноманітний вид декоративно-ужиткового мистецтва, який протягом століть використовується для створення оригінальних та функціональних виробів. Різноманіття технік, таких як розпис, випалювання, випилювання, інкрустація та різьблення, дозволяє майстрам створювати справжні шедеври з найбільш доступного матеріалу – деревини.

2 ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ТЕХНОЛОГО-МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ХУДОЖНЬОГО ВИРОБУ

2.1 Обґрунтування теми настінної інсталяції з деревини «Таємниця»

Тема цієї роботи має назву «Таємниця» (див. додаток А, рисунок А.1). У світі є багато таємниць, але однією із найбільших є таємниця зародження життя та виникнення людини як виду. Саме зародження життя в утробі жінки до певного моменту є непомітним візуально, а розвиток плоду не можливо побачити без застосування сучасних технологій. Якщо перенестись у часі, то для стародавніх людей зародження життя було таємницею, так як не було ні відповідних технологій, ні знань з анатомії. Тож було вирішено обрати за основу образ дитини, що знаходиться в утробі матері. Ця дитина символізує першу людину, першого представника нашого виду. Тож було вирішено опрацьовувати саме цей образ.

Також було вирішено підкреслити роботу різноманітною символікою трипільської культури. На це було декілька причини. Основною причиною були символи, та сенси які закладені у трипільські символи, також чи малу відіграла парадність цієї культури. Трипільська культура – один з найбільш яскравих феноменів в енеоліті Південно-Східної Європи V–IV тис. до н. е. Пам'ятки, що її презентують, розташовані на великій території від румунської Мунтенії і Трансільванії до Дніпра з заходу на схід і від Північного Причорномор'я до Карпат з півдня на північ. Перші пам'ятки трипільської культури були відкриті в західних областях України в середині XIX ст., але лише після розкопок В. Хвойки наприкінці XIX ст. для низки поселень у Середньому Подніпров'ї було визначено їх наукове значення, і вони були введені в науковий обіг. За назвою поселення, дослідженого В. Хвойкою на околиці с. Трипілля біля Києва, і була названа культура. Йому ж належить

перша її періодизація [6].

Тисячі трипільських посудин, оздоблених вишуканими візерунками, ритуальна кераміка незвичайної форми, керамічні жіночі та чоловічі статуетки, фігурки тварин, теракотові моделі будиночків та багато інших речей, знайдених археологами під час розкопок, — це лише незначна частина матеріального світу давніх людей, які залишили нам у спадок трипільську культуру. І цей матеріальний світ до певної міри віддзеркалює світ сакральний. Всі ці знахідки, які вчені називають артефактами, — немов картинки із книги, сторінки текстів якої загублені назавжди. Але роздивляючись ці ілюстрації до зниклих у вирі часу легенд, можна спробувати встановити повідомлення, надіслані нам далекими предками із глибини минулих тисячоліть[7].

Трипільська культура існувала на теренах України, зокрема, на теренах Поділля. Самі трипільці як культура з часом асимілювалися з носіями інших культур, що проживали на теренах України, хоч вони вважаються іншою культурою та через вказану вище асиміляцію вони являться нашими предками. Вони були одними з перших хто займався саме землеробством, і в цьому відчувається зв'язок з сучасним українським народом, який і далі шанує свою рідну землю, та займається землеробством. Також вважається, що саме вони першими винайшли колесо Фактично це одна із не багатьох культур, які залишили після себе у спадок багато артефактів, на яких збереглась символіка та яка мала своє значення. Також хотілось привернути увагу до самої культури та їх знахідок, символіки, яка притаманна саме їм, та як значення символів може переплітатись з іншими культурами. Орнаментальна система, відома завдяки решткам трипільської кераміки, була мовою символів – однак не встигла перетворитися на писемність. У декоративному мистецтві трипільців можна побачити нанесення сакральних знаків, таких як: Сварга (солярний символ), Берегиня, Сонячний Хрест [8]. У символів трипільців можна зустріти символи що візуально та за значенням схожі до східних символів, до прикладу символів на кшталт Ін та Ян що і у східній (Азійській) культурі і у трипільській культурі трактують не тільки як баланс, добро та зло, а й як

чоловічий та жіночий початок (див. додаток А, рисунки А.2–А.3). Також у цій роботі присутні стилізовані змії, вони присутні тут не просто так, змії особливо вужі відігравали важливу роль та часто фігурували у орнаментах трипілья.

Образ змія з'явився ще за доби палеоліту, а в землеробському мистецтві неоліту він посів одне з центральних місць, навіть уже в ранньому неоліті з'являються жертівники з двома зміїними головами, чари з рельєфним зображенням змія. І це природно, адже для землеробського суспільства достатня кількість вологи є основою виживання, а змії пов'язані саме з періодом дощів (вони живуть біля води, а під час дощу найбільш активні) [9].

Змій часто пов'язують з стихією води та дощем, а дощ відігравав важливу роль для трипільців так як вони були в першу чергу землеробами. Взагалі можна помітити, що змії у трипільській культурі відігравали важливу роль, так як їх зображення були дуже розповсюдженні майже на всьому, як і на побутових предметах, так і на домівках та витворах тогочасного мистецтва .

Зображення змія часто зустрічаються в давній символіці, особливо в поєднанні з жіночими атрибутами, що свідчить про його тісний зв'язок з культом Матері-Богині. Змію приписували здатність посередничати між землею, де він жив, і небом, звідки він ніби висмоктував дощ з грудей Матері-Неба. Це підтверджують численні зображення змія, що обвиває груди Богині на трипільській кераміці. В яншаоських розписах також простежується зв'язок змія з небесною сферою. Наприклад, на одному з горщиків зображений реалістичний змії, який стоїть вертикально, торкаючись головою лінії неба, а хвостом упираючись в землю. Ця поза чітко підкреслює його роль посередника між двома світами. Вертикальні лінії, як прямі, так і хвилясті, також символізують дощ. Жіноча фігура з чашею на голові, від грудей якої течуть потоки води, втілює образ Подавальниці дощу. Вода, як джерело життя, мала величезне значення для давніх людей.

На думку академіка Бориса Рибаківа, трипільці зображали не злих гадюк, а добрих вужів-покровителів домашнього вогнища. На доказ такого позитивного тлумачення цього образу він наводить такі основні аргументи: по-

перше, зображення змії часто трапляється на кришках для посуду, де їх можна розуміти як добрих і корисних охоронців того, що зберігається в середині (до речі, змії зображували на кришках не тільки трипільці: так у Яншао (Китай) також маємо цікаву кришку «гай» у вигляді антропоморфної голови з ріжками та змією на потилиці); по-друге, зображення змії на стінках модельок будівель свідчить про певне покровительство та захист тих, хто тут мешкає; по-третє, образ змія часто супроводжує жіночі антропоморфні статуетки: так пара змії може бути зображена біля грудей – таке розміщення змія знову ж таки вказує на зв'язок цієї тварини з ідеєю родючості, адже «жінка-молоко» та «змії – дощ» – семантичні синоніми, крім того, на ранньотрипільських статуетках пару змії зображували на животі, де вони оберігали плід, виношуваний жінкою[7]. Також вуж для прадавніх трипільців символізував захист усього найціннішого для людини, такого як: сім'ї, родини, оселі. Також він був символом добра, миру та злагоди (див. додаток А, рисунок А.4).

Для урізноманітнення привернення уваги та поглиблення глядача у сприйнятті цього виробу було обрано напрям інсталяцій. Installation – установка, розташування, монтаж – вид мистецтва, що є просторовою композицією з різноманітних речей, творів живопису, скульптури, промислових виробів, матеріалів, природних об'єктів, текстової та візуальної інформації, об'єднаних художньою ідеєю, в основі якої – створення умовного середовища. Поширився цей вид мистецтва в епоху постмодернізму від 2-ї пол. 20 ст. Як продовження та розвиток мистецтва об'єкта, започаткованого у дадаїзмі (зокрема М. Дюшаном), перетворення середовища у футуристів і сюрреалістів. В інсталяціях відображено концепцію мистецтва як іншої реальності (художньо-умовної, але наближеної до глядача), ідеї урізноманітнення засобів сприйняття та впливу мистецтва, твір якого глядач сприймає не лише зорво відсторонено, а й, обходячи його з різних сторін, має можливість опинитися усередині. Художній зміст інсталяцій – у грі значень, що виникають під час зіставлення предметів та матеріалів, зумовлений просторовим та змістовим контекстами їхнього розташування. Побудова інсталяції залежить від ідеї художника, якій підпорядковано розміри, використані предмети та матеріали.

Поширення інсталяцій пов'язане з такими напрямками в мистецтві 2-ї половини 20 ст. як поп-арт, мінімалізм, концептуалізм, арт повера, флюксус [10].

У побутовому плані інсталяції використовуються як елементи дизайну інтер'єру та зовнішньої архітектури. Вони можуть бути виконані у різних стилях та техніках, включаючи різьблення, мозаїку та випилювання, залишаючи природну текстуру деревини або забарвлюючи її. Наприклад, сучасні дерев'яні панно є доволі розповсюдженим дизайнерським рішенням, графічні рисунки та абстрактні конструкції дерева часто стають центральними елементами в сучасних інтер'єрах та об'єктах мистецтва. Одним з атрибутів інсталяційного мистецтва є його іммерсивні властивості, як мистецтво виглядає залежно від позиції глядача. Інсталяція дозволяє глядачеві бути втягнутим в саму постановку чи взаємодіяти з нею. В більш широкому розумінні, це дозволяє занурити глядача в мистецтво за допомогою взаємодії та простору, який є навколо. Інсталяційне мистецтво — відносно новий для тисячоліття жанр, який визначається як масштабні споруди, як правило, змішані, і встановлені на певний період. Художня робота зазвичай заповнює простір, і глядачі повинні пройти по експонату, часто стаючи частиною інсталяції. Однак деякі установки можуть бути крихкими або встановленими уздовж стіни. Скульптура - це, як правило, один витвір мистецтва, який відображається в окремих або окремих просторах. Інсталяція - це більш уніфікований досвід, залучаючи глядача в більшу частину середовища. Технологія також сприяла здатності художників створювати великі інсталяції за участю світлодіодів, комп'ютеризованого руху, незвичайних утворень і навіть екологічно підтримуваних проєктів. Одним з атрибутів інсталяційного мистецтва є його іммерсивні властивості, як мистецтво виглядає залежно від позиції глядача [11].

Підсумовуючи викладене вище, варто зазначити, що було обрано взяти за основу образ першого представника людини. Він ще являється таємницею для всього світу, так як знаходиться в утробі матері. І світ ще не знає який вплив матиме це дитя на майбутнє усієї планети. Також нам не відомо а ні стать дитини, а ній доля. На його голові зображений трипільський знак що символізує, добро та зло, жіночий та чоловічий початок. Сам плід є

стилізований простими лініями(подібні візерунки фігурують у трипільській культурі). Плід знаходиться у такій собі скринька круглої форми яка символізує утробу матері. В самій скриньці під дитиною зображений символ багатства, врожайності та достатку (див. додаток А, рисунок А.5)і цей символ вдало відображає культуру трипілля як культуру землеробів. Зверху над ним знаходяться два вужі які оберігають плід . Самі вужі і є символом захисту, оберегом для плоду, так як саме таке значення мали їх зображення у трипільців. Схожі ідеї притаманні цій культурі (згадана вище статуетка жінки з зображенням вужів на животі, що оберігають майбутню дитину). На головах вужів розміщені символи які означають кохання, любов, зв'язок чоловіка та жінки, (див. додаток А, рисунок А.3) та родину (див. додаток А, рисунок А.6). Також вужі своїм розміщенням нагадують символ Інь та Янь, що було зроблено навмисно, щоб показати невизначеність майбутнього цієї істоти. Чи буде цей плід добром, чи злом для світу, у якому він з'явиться. Було обрано такий напрям втілення як інсталяція через можливість втілити задум та змусити глядача глибше сприймати цю роботу через сенси, які у неї закладені.

2.2 Композиційна характеристика та естетична оцінка виконаного художнього виробу

Естетичною оцінкою вважають ціннісне відношення людини до певного явища або образу на основі його зіставлення з естетичними нормативами, ідеалами.

Цей художній виріб являє настінну інсталяцію, що створена з деревини. В її основі лежить образ дитини, що знаходиться в центрі композиції, у колі яке собою символізує живіт матері. Поверх ембріону знаходяться змії які розташовані одна на проти одної розвернуті головами у протилежні сторони. Розташування змій у композиції посилається на символ Інь та Янь (китайський дуалістичний символ який походить від традиційної китайської філософії),

саме через нього вони отримали таке розташування у роботі. Композиція цього твору характеризується особливим розташуванням її елементів (змій та дитини) у самому виробі.

Відповідність закону традиції визначається за такими показниками як канонічність, традиційність, новизна (новаторство).

Даний виріб належати до новаторського стилю, оскільки інсталяції належать до напрямку сучасного мистецтва, який виник у середині ХХ століття, але використовує канонічні образи трипільської культури. Образи, які використані у творі: змій та дитини є стилізованими за допомогою ліній та символів що притаманні трипільській культурі. Саме коло яке слугує основою для постановки має на собі геометричний символ що символізує достаток. Ембріон та вужі мають впізнаваний силует, але не відтворюють натуралістичний вигляд змій та дитини. Ці деталі є основними образами у постановці, саме вони привертають увагу до себе. Хоча обраний матеріал деревина вважається традиційним, та все ж сама робота належить до новаторського стилю через наведені вище причини.

Відповідність закону цілісності. Робота відповідає закону цілісності що виражається у довершеності композиції та окремих елементів роботи, усі вони довершені. Інсталяція у цілому відчувається гармонійною та цілісною. Виріб не відчувається перевантаженим його компонентами, а саме сама основа (коло), ембріон та вужі відчуваються цілісною постановкою та завершеною роботою.

Супідрядність – усі частини композиції художнього твору «Таємниця» підпорядковані найбільш активній її частині(дитині), яка виступає в якості композиційного центру і є найбільш виразним елементом композиції за рахунок контрасту.

Робота сприймається динамічною цей ефект здобувається за рахунок розташування її елементів а саме змій які ніби рухаються один за одним.

Робота сприймається симетричною завдяки її елементам(зміям) які розташовані один на проти одного.

У роботі відчувається сильний контраст він здобувається за рахунок кольору. Дитина була спеціально покрита морилкою щоб контрастувати з

іншими елементами роботи.

Також у роботі присутні нюанси. До прикладу символи на головах змії вони схожі, але не однакові. Також різьблені орнаментальні лінії теж мають схожість але вони не подібні на усіх елементах.

У роботі присутні подібні елементи (змії), вони повторюють форму одне одного.

Художній твір «Таємниця» є пропорційним, адже його елементи виважено вписуються у загальну композицію твору.

Кольорове рішення у цій роботі представлене за допомогою двох кольорів дерева, маhogоні та липи для створення контрасту. Деякі елементи роботи були покриті морилкою щоб досягнути контрасту та фокусування на центральній частині роботи.

Отже, підсумовуючи вище написане, робота є довершеною, має яскраво виражену центральну частину. Завдяки деталям роботи вона є динамічною. Має певний об'єм та простір у собі. Виріб є симетричним, у роботі присутні подібні елементи.

2.3 Характеристика матеріалів та калькуляція витрат для створення настінної інсталяції

Дерево один з найдавніших матеріалів що використовується людиною

Дерев'яні конструкції до використовували в будівлях і спорудах промислового, цивільного та сільськогосподарського будівництва [12].

Для створення даного виробу було використано деревину породи липа. Це рішення ґрунтувалось на характеристиках даного виду деревини. Липа – це улюблений матеріал у виробництві скульптур і в різьбі по дереву. Деревина відмінно обробляється механічним способом і має дуже високу естетичну цінність. Особливість липи в збереженні відтінку між ядром і заболонню. Забарвлення частіше світле, від білувато-жовтого до червонуватого або світло-

коричневого відтінку. Трапляються породи в менш світлих тонах в тих же палітрах квітів. Іноді зустрічаються унікальні екземпляри липи, що мають зелені плями або смуги по основі. Всі види деревини об'єднує чітко виражений матовий блиск [12]. Липа велике дерево, яке восени втрачає листя, виростає до 20 метрів у висоту і 15 метрів у ширину. Крона у липи округла і невелика, а стовбур круглий і довгий. Липи довговічні, деякі живуть понад 400 років. Крона липи має три типи пагонів: верхні йдуть вгору, середні йдуть вбік, а нижні можуть трохи звисати. Нижня сторона листя липи синьо-зеленого відтінку. Під час осіннього сезону листя липи набуває чудового рівного світло-жовтого відтінку.

Також липа це легкодоступний та відносно не дорогий матеріал. Цей матеріал часто використовується у декоративному мистецтві та в столярній справі завдяки її легкій обробці яка не потребує важких зусиль в обробці якщо працювати з матеріалом правильно та працювати в здовж волокон.

Колірна гамма липи привертає людей різних професій, що вважають за краще працювати з деревиною. Завдяки відсутності перепаду відтінків між заболонню і ядром, немає гострої необхідності підбирати пиломатеріали за текстурою. Це зручно для споживача, який бажає отримати гранично однотонний візерунок.

Якщо придивитися до текстурі липи, можна помітити дрібні волокна, які розташовані рівномірно по всій основі. Деревні промені, як і волокна, при поперечному зрізі практично не побачити. При радіальному зрізі промені видно чітко. А ось річні кільця розгледіти складно. Ще цікава особливість деревини – навіть під мікроскопом неможливо відрізнити між собою різні види липи.

Деревина липи має великий інтерес серед токарів, що виготовляють скульптури і елементи декору. До речі, саме липа використовувалася кілька століть назад у виробництві ікон і вважалася священним деревом у Європі. У наші дні, нічого не змінилося – деревина досі популярна в столярних майстернях.

Ще одна особливість липи – при виборі матеріалу слід ретельно

поставитися до якості. Справа в тому, що при неправильному зберіганні або виробництві, є ймовірність отримати непридатний для праці матеріал. Якщо деревина сушилася без дотримання технології, або довго зберігалася у вологому приміщенні, на неї чекає подальше викривлення і розтріскування по основі. По суті, це брак, з яким нічого вже не зробити [13].

Розхідні матеріали. Розхідні матеріали це матеріали які використовуються при роботі, але вони використовуються для створення роботи та після її виконання можуть бути відсутні, чи не помітні.

Клей ПВА – клей на основі емульсії Один з найпоширеніших клеїв серед вододисперсних і серед усіх термопластичних клеїв ,клеї на основі дисперсій полівінілацетату належать до термопластичних клеїв і є нетоксичним [14].

Це універсальний клей, який може склеювати різні матеріали, широко застосовується у будівництві, кріпленні речей і в повсякденній діяльності. Цей клей користується популярністю серед майстрів, оскільки він доступний і простий у використанні, не має запаху, та не шкідливий.

Крім того, він забезпечує водостійкість, що важливо для приміщень з високим рівнем вологості. Цей клей практично не сідає, тому ви можете не переживати за усунення або деформацію оброблюваних ним поверхонь. Грунтовка часто містить ПВА як речовину, що робить її більш еластичною. Що стосується розчинників, то універсальним і доступним є звичайний спирт.

Ще одним матеріалом який використовувався при створенні роботи була морилка , або ж бейц. Це –барвник для деревини, призначена для збереження текстури дерева, для більш яскравого виділення малюнка. Морилками називають цілу лінійку розчинів для фарбування дерева. Випускається морилка також і у вигляді порошку, який необхідно розводити водою, спиртом або іншими розчинниками.

У залежності від призначення, морилки випускаються трьох видів: прозорі, напівпрозорі, непрозорі. Чим менш прозорий розчин, тим більше морилка не схильна знебарвленню [15].

Наждачний папір – це гнучкий абразивний матеріал, який використовується для ручної та механічної обробки поверхонь з різних

матеріалів (метал, дерево, скло, пластик) – підготовка поверхні до видалення старої фарби, грунтовки і фарби, шліфування пофарбованої поверхні тощо. Наждачний папір складається з основи, покритої абразивними зернами (порошком). Підкладкою може бути папір або тканина. Наждак натуральний – природний матеріал, який представляє собою суміш корунду і магнетиту і практично не використовується у виробництві сучасних абразивних матеріалів. У виробництві паперових або тканинних абразивів найчастіше використовують штучно отриманий оксид алюмінію (корунд) або карбід кремнію (наждак), рідше інші абразиви – гранат, штучний алмаз, ельборо (бура). Калькуляцію витрат на створення настінної інсталяції представлено у таблиці 2.3.1.

Таблиця 2.3.1– Калькуляція витрат для виготовлення настінної інсталяції

№	Назва матеріалу	Ціна за одиницю(грн)	Витрата матеріалів	Усього (грн)
1	2	3	4	5
1	Липові дошки	114.00	7 шт.	800.00
2	Шліфувальна шкірка	35.00	4 шт.	140.00
3	Стрічка шліфувальна (для шліфувальної машини)	31.00	4 шт.	124.00
4	Клей ПВА	224.00	1 шт.	224.00
5	Шпильки	6.50	8 шт.	52.00
6	Морилка	49.00	1шт.	49.00
7	Олія для дерева	145.00	1шт.	145.00
Всього				1310.00

Отже, вартість матеріалів на виготовлення роботи склала 1310 грн. без урахування вартості електроенергії. Складність виконання і майстерність

роботи оцінюється автором у 8800 грн., тож разом сума становить 10867.08 грн. з урахуванням електроенергії. Таким чином, вартість роботи, в загальному, складатиме ≈ 10867 грн.

2.2 Технологічна послідовність виконання художнього виробу

Виготовлення настінної інсталяції потребувало виконання роботи у відповідній послідовності. Робота почалась з розробки ескізу та створення 3D моделі (макету) виробу. Це допомогло візуалізувати роботу та краще зрозуміти послідовність виконання роботи. Після цього почалось планування виконання дипломного проєкту, підбір матеріалів та інструментів, які будуть використовуватись у дипломному проєкті. На цьому етапі було використано графічні редактори.

Для виконання роботи було обрано деревину породи липа. Цей вибір був обумовлений характеристиками породи: легкість в обробці, текстура, колір, та міцність.

Спочатку було розпущено матеріал, виготовлено меблеві щити. Меблевий щит – це матеріал, отриманий за допомогою зрошування рейок, брусків та інших продуктів розпилу натурального дерева. Він має гарну текстуру з явно вираженим геометричним малюнком, який виходить в результаті з'єднання правильно підібраних брусків. Для виробництва щита в Україні обирають різні породи деревини – бук, березу, сосну, дуб та інші [16]. Це було зроблено для надання міцності матеріалу та усунення дефектів деревини, для цього використовувався рейсмус. Принцип роботи рейсмусового верстата полягає в плоскому струганні дошки. Основний елемент рейсмуса — вал з ножами, який під час роботи знімає з заготовки шар деревини. В результаті, верхня поверхня дошки стає паралельною нижній [17]. На цьому етапі було використано: фуганок, рейсмус, циркулярну пилу, клей.

Наступним кроком стало виготовлення розгортки та лекала, згідно яких вирізалися частини виробу. Для вирізання частин виробу використовувався лобзик.

Далі виконувалась підгонка деталей роботи до круглої форми за допомогою точильного станку та фрезера. Фрезер ручний це – деревообробний електроінструмент для фрезерування – фігурної обробки країв, вирізання пазів та свердління отворів [18]. Було виготовлено 3 кола. Після цього за допомогою лобзика та фрезера було вирізано основу змії. Далі за допомогою фрезера на одному із кіл було виконано візерунок.

Наступним етапом роботи стало вирізання за допомогою фрезеру кільця (стінки роботи). З внутрішніх залишків після вирізання кільця було виконано за допомогою лобзика дитину. Далі дитині надавалось об'єму за допомогою різців, вирізалися символи та орнаментальні лінії на ній та зміях.

Після чого елементи роботи шліфувались за допомогою шліфувальної машинки та оброблялись за допомогою морилки та олії. Шліфувальна машина – це спеціалізований інструмент, який призначений для обробки, шліфування, зачистки, полірування різних поверхонь (дерева, металу, пластику, стін з бетону, гіпсокартону тощо). Вона може бути вібраційною чи стрічковою, вони відрізняються конструктивно та за принципом роботи. Яка стрічкова шліфувальна машина краще, у чому особливості вібраційних моделей - про це і не тільки поговоримо в цьому матеріалі [19].

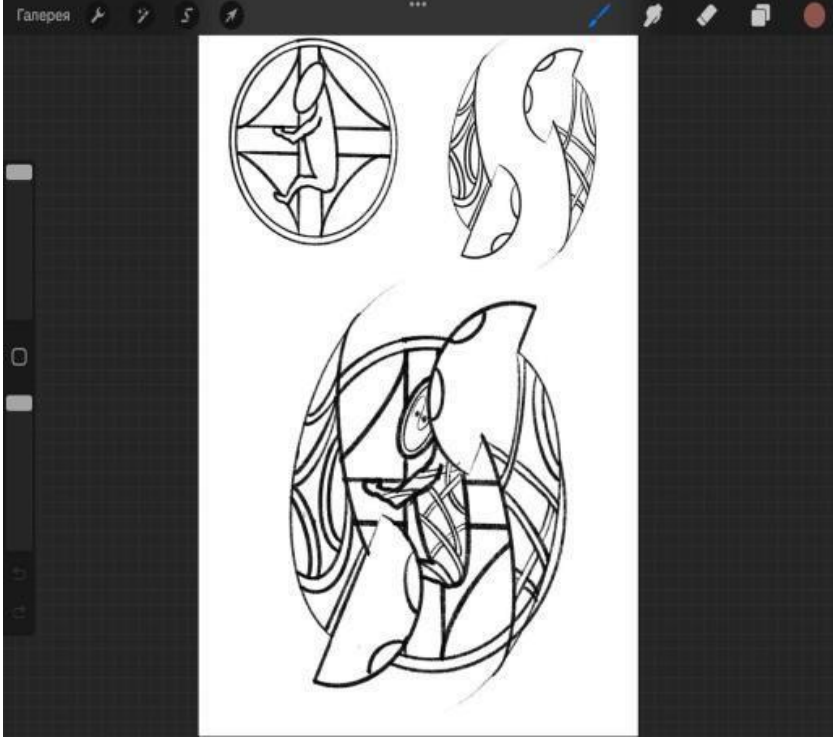
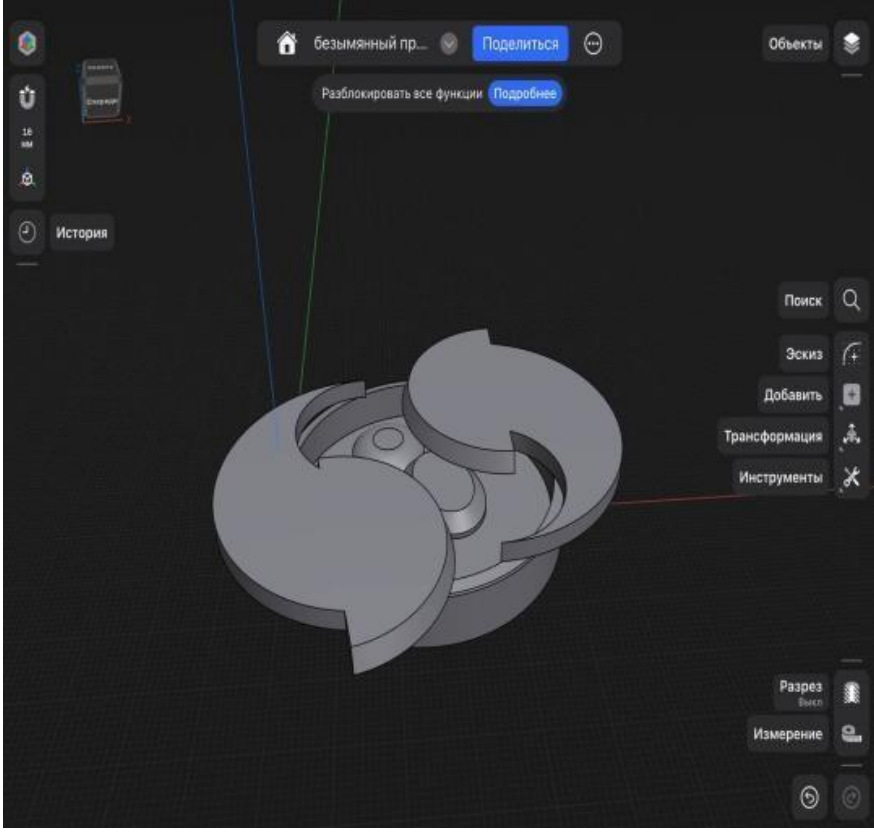
Після цього збивався ворс та все покривалось ще одним шаром морилки та олії. Далі роботу було зібрано, її деталі кріпились за допомогою клею та шпильок.

Наступним етапом роботи стала проточка металевих вставок, для цього використовувались болгарка та токарний станок. Для їх інкрустації було використано дерев'яну проставку та долото.

Далі було прийнято рішення підкреслити символи, що зображені на роботі за допомогою морилки.

Технологічну послідовність виготовлення настінної інсталяції з деревини «Таємниця» детально представлено у таблиці 2.4.1.

Таблиця 2.4.1 – Технічна послідовність виконання твору

№ з/п	Графічне зображення	Технічні умови виконання
1	2	3
1		Створення ескізу майбутнього твору
2		Створення 3D моделі

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
3		Підготовка матеріалу відбивання зайвих частин дерева
4		Виготовлення дошок для склейки, розрізання на циркулярній пилі, відбивання площини на фуганку, пропуск через рейсмус

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
5		Склейка щитів
6		Виведення плоскої площини за допомогою плоского рубанку

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
7	 A large wooden wheel, constructed from multiple planks, is being smoothed with a hand sander. The sander is positioned on the right side of the wheel, and a significant amount of wood shavings is visible on the work surface.	Вирізання кіл за допомогою електролобзика
8	 A hand plane is being used to shape the edge of a wooden wheel. The wheel is held in place by a blue clamp. The plane is moving across the edge, creating a smooth, rounded profile. Wood shavings are scattered around the work area.	Розрізання кола для створення основи змій

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
9		<p>Вирізання основи одного із зміїв. Інший змій був вирізаний фрезером за допомогою копіювальної фрези</p>
10		<p>Фрезерування заглиблень для створення об'єму і створення символу</p>

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
11		<p>Вирізання за допомогою фрезеру кільця що буде слугувати стінкою майбутнього виробу</p>
12		<p>Шліфування кільця за допомогою наждачки та шліфувальної машинки</p>

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
15		<p>Створення рельєфного зображення Дитини, надання об'єму</p>
16		<p>Різьблення орнаментальних ліній на зміях та дитині за допомогою різців</p>

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
17		Різьблення символів на головах зміїв та дитини
18		Шліфування деталей роботи

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
19		Покриття дитини морилкою кольору махогоні
20		Покриття морилкою стінки виробу

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
21		Покриття спеціальною олією зміїв
22		Покриття спеціальною олією основи

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
23		Шліфування малим абразивом дитини.
24		Покриття дитини олією

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
25		<p>Далі відбувався монтаж деталей за допомогою саморізів та клею</p>
26		<p>Зображення роботи на завершальному етапі</p>

Кінець таблиці 2.4.1

1	2	3
27		Додання металевих вставок, додання кольору

Отже, виконано характеристику послідовності виконання настінної інсталяції з деревини «Таємниця», під час виконання дотримувались всі технологічні етапи, що дало можливість отримати якісний виріб.

ВИСНОВКИ

Одним із найдавніших видів декоративно-прикладного мистецтва є художня обробка деревини, яка полягає у виготовленні оригінальних виробів з дерева різноманітного функціонального призначення. Тож було вирішено створити настінну інсталяцію з дерева «Таємниця». Для того щоб виконати цю роботу було проведено змістовну роботу щодо дослідження цієї теми.

Узагальнення результатів наукових пошуків мистецького спрямування дало змогу зробити висновки в межах дипломного проектування.

Було досліджено історію розвитку художньої обробки деревини як виду декоративно-прикладного мистецтва. З дослідження стало відомо що вміння обробляти деревину виникло ще в прадавні часи, ближче до нашої ери з'являються і декоративні вироби (дитячі іграшки, прикраси, побутові предмети). Декоративні вироби з деревини теж були розповсюджені на теренах України, проте більш загального розповсюдження набули у XVI–XVIII ст. як народний промисел.

На наступному етапі здійснено характеристику художньо-технологічних особливостей виконання настінних інсталяцій техніками художньої обробки деревини. Також було описано техніки різьблення, які використовувались у роботі. До прикладу, плоске, плоско рельєфне, плоско виїмчасте різьблення, описано їх особливості.

Обґрунтовано ідею та художньо-образний зміст теми настінної інсталяції з деревини «Таємниця». Ідеєю твору є зображення першої людської дитини в утробі матері з декоруванням її трипільською символікою, яка слугує оберегом, а також символізує зв'язок чоловіка та жінки.

Підібрано та охарактеризовано матеріали, визначено, що основою роботи стала деревина липи, також були підібрано інші матеріали, олія, морилка кольору махогоні для створення контрасту, клей, шпильки. Було проведено калькуляцію витрат на виготовлення роботи, яка складає 1310,00 грн.

Було обґрунтовано технологічну послідовність виконання настінної

інсталяції з деревини «Таємниця». На цьому етапі було виконано практичну частину роботи. Виконання завдання саме у тій послідовності, яка описана у дипломній роботі дозволяла мінімізувати час та витрату матеріалу, дотримуючись послідовності виконання було виконано дипломний проєкт вчасно.

На останньому етапі дипломного проєкту було охарактеризовано композиційні особливості виконаної настінної інсталяції з деревини «Таємниця» та здійснено її естетичну оцінку. Встановлено, що проєкт є новаторським, дзеркально симетричним, динамічним та є завершеним художнім твором. Також було виготовлено постер та представлено його у друкованому вигляді.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

- 1 Антонович Є. А., Захарчук-Чурай Р. В., Станкевич М.Є. Декоративноприкладне мистецтво. – Львів: Світ, 1993. – 272 с. (дата звернення: 19.03.2024).
- 2 Декоративно-прикладне мистецтво Навчальний посібник. Автор: О. В. Гулей <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/Guley-Dekorativno-prikladne-mistetstvo.pdf> (дата звернення: 20.03.2024).
- 3 Р. А. Шмиг, В. М. Боярчук, І. М. Добрянський, В. М. Барабаш Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури (дата звернення: 20.03.2024).
- 4 Види різьби по дереву <https://hobitera.com/c-rizjblennja-po-derevu>(дата звернення: 20.03.2024).
- 5 Посібник з художньої обробки деревини. Автор: Глушак Д. Д https://shron1.chtyvo.org.ua/Hlushak_DD/Posibnyk_z_khudozhnoi_obrobky_derevynu.pdf (дата звернення 21.03.2024).
- 6 Трипільська культура : реком. список джерел / уклад. Г. О. Стешенко ; <https://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/tripilska-kultura.pdf> (дата звернення 21.03.2024).
- 7 Бурдо Н. Б., Вщейко М. Ю. Б 91 Трипільська культура. Спогади про золотий вік(дата звернення: 22.03.2024).
- 8 Трипільські символи та їх тлумачення. <https://spadok.org.ua/trypilska-kultura/trypilski-symvoly-ta-yikh-tlumachennya> (дата звернення 20.03.2024).
- 9 Образ вужа, змії в Трипільській культурі (https://spadok.org.ua/trypillya/obraz-zmiyi-v-trypiltsiv#google_vignette) (дата звернення 23.03.2024).
- 10 Енциклопедія сучасної України Автор: Г. Я. Скляренко <https://esu.com.ua/article-12358>) (дата звернення 23.03.2024).
- 11 Мистецтво Інсталяцій автор Deborah Gustlin https://ukrayinska.libretexts.org/Гуманітарні_науки/Мистецтво/Історія_сучасного

мистецтва(Gustlin_i_Gustlin)/06%3A_Мистецтво_тисячоліття_(2000-теперішній_час)/6.02%3A_Мистецтво_інсталяції(дата звернення: 26.03.2024).

12 Гомон С.С. Г64 Конструкції із дерева та пластмас. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 219 с. (дата звернення: 28.03.2024).

13 Липа вид деревини. [https://estrade.com.ua/derevynalypa/\(https://ukrayinska.libretexts.org/Гуманітарні_науки/Мистецтво/Світова_перспектива_історії_мистецтва%3A_1400_р._до_XXI_століття_\(Gustlin_i_Gustlin\)/08%3A_Мистецтво_тисячоліття_\(2000-теперішній_час\)/8.02%3A_Мистецтво_інсталяції](https://estrade.com.ua/derevynalypa/(https://ukrayinska.libretexts.org/Гуманітарні_науки/Мистецтво/Світова_перспектива_історії_мистецтва%3A_1400_р._до_XXI_століття_(Gustlin_i_Gustlin)/08%3A_Мистецтво_тисячоліття_(2000-теперішній_час)/8.02%3A_Мистецтво_інсталяції) (дата звернення 01.05.2024).

14 Михайлівська Г. Є., Панов В. В. Клеї для склеювання деревини. — Львів: Афіша, 2003. — 176 с

15 Морилка <https://web.archive.org/web/20130207013353/http://ehelp.kiev.ua/morilka/> (дата звернення: 06.05.2024).

16 Меблевий щит <https://www.mebelok.com/uk-ua/meblevyu-shchyt-shcho-tse-take-ta-z-chym-yoho-yidyat/> (дата звернення: 06.05.2024).

17 Рейсмус <https://dnipro-m.ua/news/chto-takoe-rejsmusovyj-standok/> (дата звернення: 09.05.2024).

18 Що таке фрезер <https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Фрезер.html>(дата звернення: 09.05.2024).

19 Шліфувальна машинка <https://promtovari.com.ua/ua/novyny-tastatti/stati-ua/kakaya-shlifmashina-luchshe-lentochnaya-ili-vibratsionnaya-ua> (дата звернення: 11.05.2024).

ДОДАТОК А

(довідковий)

ЕСКІЗ РОБОТИ

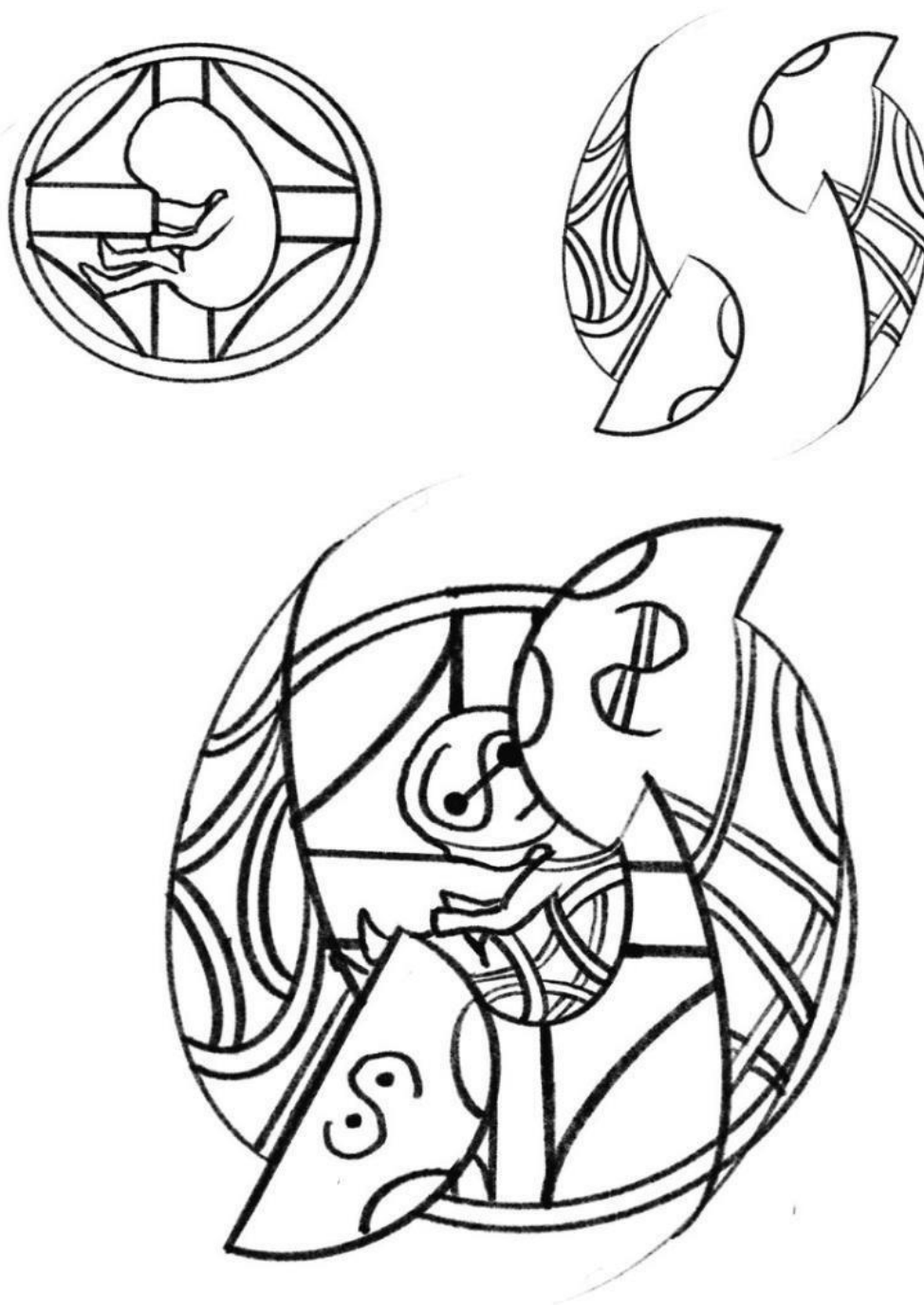

Рисунок А.1 – Ескіз роботи

Рисунок А.2 – Символ Інь Янь

Рисунок А.3 – Символ зв'язку чоловіка і жінки

Рисунок А.4 – Символ Ужа

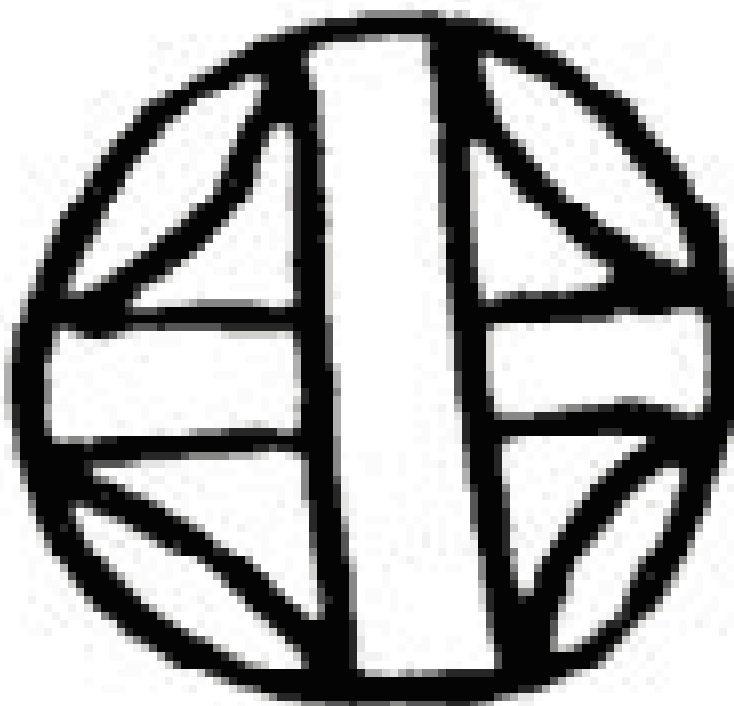

Рисунок А.5 – Символ Здобутку

Рисунок А.6 – Символ Родины

ДОДАТОК Б
(обов'язковий)

ПРОЄКТ ПОСТЕРА

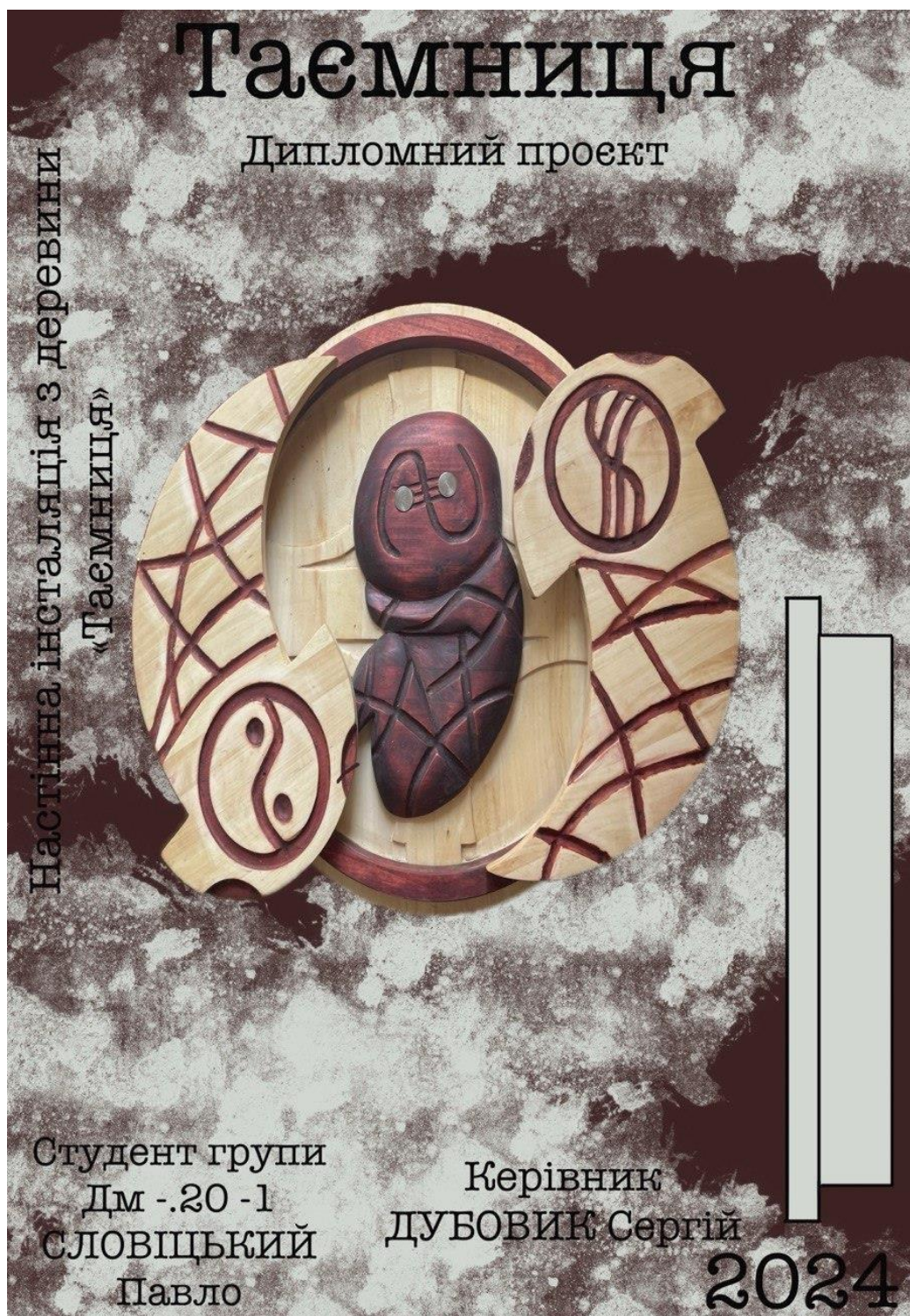

Рисунок Б.1 – Постер до настінної інсталяції

ДОДАТОК В
(обов'язковий)

ГОТОВА НАСТІННА ІНСТАЛЯЦІЯ З ДЕРЕВИНИ «ТАЄМНИЦЯ»

Рисунок В.1 – Готова настінна інсталяція з деревини «Таємниця»